

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

УДК 355.4:37.01](043)

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2025-1-03>

ОГЛЯД НАЦІОНАЛЬНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ ПІДХОДІВ ДО ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ІСНУЮЧІ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Богуславський В. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ
проспект Науки, 26, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0003-2688-4505
nat3vero@gmail.com*

Бачинська Н. В.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
професор кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ
проспект Науки, 26, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0002-0448-9187
nat3vero@gmail.com*

Петрушин Д. В.

*кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний університет внутрішніх справ
проспект Науки, 26, Дніпро, Україна
orcid.org/0000-0001-9207-0804
boxingfighter77@gmail.com*

Ключові слова: *підготовка кадрів, освітні стандарти, міжнародний досвід, оборона, стратегії навчання, професійні компетенції.*

На сучасному етапі для багатьох країн глобальна безпека є пріоритетною, тому питання дієвої та кваліфікованої підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та оборони набуває вирішального значення. У роботі здійснено аналітичний огляд та порівняльна характеристика національних та міжнародних підходів до підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони, виявлені ключові особливості, переваги та недоліки існуючих можливостей підготовки в Україні та за кордоном з урахуванням специфіки навчання курсантів для забезпечення національної безпеки. Здійснено дослідження міжнародного досвіду підготовки майбутніх співробітників в країнах Європи, США, НАТО та інших держав. Надано порівняльну характеристику національних та міжнародних підходів до підготовки майбутніх фахівців, виявлення сильних і слабких сторін кожної моделі. Представлено особливості адаптації міжнародних підходів до української системи підготовки майбутніх співробітників цієї галузі. Розроблено та наведено рекомендації щодо покращення національної системи підготовки співробітників сектору безпеки та оборони на основі

міжнародного досвіду. Аналіз показав, що національна та міжнародні моделі підготовки майбутніх фахівців мають спільні риси, а саме розвиток спеціалізованих навичок в обраній галузі, орієнтацію на підготовку до роботи в багатонаціональних командах, тренування з оперативного реагування на гібридні загрози. Вдосконалення підготовки майбутніх фахівців цієї галузі в Україні потребує впровадження найкращих міжнародних практик з урахуванням національних специфічних аспектів для підвищення ефективності підготовки та створення мобільної та готової до сучасних викликів системи.

REVIEW OF NATIONAL AND INTERNATIONAL APPROACHES TO TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN THE SECURITY AND DEFENSE SECTOR: EXISTING TRAINING MODELS IN UKRAINE AND ABROAD

Bohuslavskyi V. V.

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Special Physical Training
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Nauky Avenue, 26, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0003-2688-4505
nat3vero@gmail.com*

Bachynska N. V.

*Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,
Professor at the Department of Special Physical Training
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Nauky Avenue, 26, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0002-0448-9187
nat3vero@gmail.com*

Petrushyn D. V.

*Candidate of Sciences in Physical Education and Sports,
Associate Professor at the Department of Special Physical Training
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Nauky Avenue, 26, Dnipro, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9207-0804
boxingfighter77@gmail.com*

Key words: *personnel training, educational standards, international experience, defense, training strategies, professional competencies.*

At the present stage, global security is a priority for many countries, which is why the issue of effective and qualified training of future employees in the security and defense sector has become of crucial importance. The paper provides an analytical review and comparative analysis of national and international approaches to training future specialists in the security and defense sector, identifying key features, advantages, and disadvantages of existing training opportunities in Ukraine and abroad, considering the specifics of training cadets to ensure national security. The study explores international experience in training future personnel in European countries, the USA, NATO, and other states. A comparative analysis of national and international

approaches to the training of future specialists is presented, highlighting the strengths and weaknesses of each model. The specifics of adapting international approaches to the Ukrainian system of training future personnel in this field are discussed. Recommendations for improving the national system of training employees in the security and defense sector based on international experience are provided. The analysis shows that both national and international models of training future specialists share common features, namely the development of specialized skills in the chosen field, a focus on preparation for working in multinational teams, and training for operational response to hybrid threats. The improvement of training for future specialists in this field in Ukraine requires the implementation of the best international practices, taking into account national specific aspects, to enhance the effectiveness of training and create a mobile and responsive system capable of addressing modern challenges.

Постановка проблеми. Для багатьох країн у сучасному світі глобальна безпека є пріоритетною, тому питання дієвої та кваліфікованої підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та оборони набуває вирішального значення [2, с. 59; 14, с. 80]. З урахуванням складності та багатогранності різноманітних загроз (кіберзагроз, гібридних війн або класичних військових конфліктів) підготовка курсантів закладів вищої освіти, що готують фахівців сектору безпеки та оборони, повинна активно синтезувати міжнародний досвід у створенні системи підготовки майбутніх співробітників цієї галузі. Це дасть ефективні можливості у підвищенні рівня професіоналізму та готовності до виконання оперативних дій в складних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нами було здійснено аналіз низки наукових робіт з різних аспектів підготовки фахівців сектору безпеки та оборони, зокрема, системи навчання, досвіду інших країн, а також розглянуто сучасні підходи до інтеграції міжнародного досвіду в українську систему підготовки. Здійснено аналіз робіт таких фахівців, як: Богданов, І.М. (2021), Васильєв, О.В., & Захарченко, М.М. (2019), Романенко, О. П. (2020), Ковальчук, Л. С. (2020), Сокурєнко, В. В. (2021), Anderson, L. M., & Goldman, E. (2020), Fitzgerald, T., & Ross, A. (2018), Harper, M., & Gilbert, E. D. (2020), Mitchell, A. P., & Clark, T. W. (2021), Smith, R. S., & Jordan, A. L. (2020) тощо.

Метою дослідження є аналітичний огляд та порівняльна характеристика національних та міжнародних підходів до підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони, виявленні значущих особливостей, переваг та недоліків існуючих можливостей підготовки в Україні та за кордоном з урахуванням специфіки навчання майбутніх фахівців для забезпечення національної безпеки.

Завдання дослідження:

1. Здійснення аналізу існуючих моделей підготовки курсантів закладів вищої освіти в Україні,

що готують спеціалістів для сектору безпеки та оборони.

2. Дослідження міжнародного досвіду підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та оборони в країнах Європи, США, НАТО та інших держав.

3. Порівняльна характеристика національних та міжнародних підходів до підготовки майбутніх фахівців, виявлення сильних і слабких сторін кожної моделі.

4. Визначення особливостей адаптації міжнародних підходів до української системи підготовки майбутніх співробітників цієї галузі.

5. Розробка рекомендацій щодо покращення національної системи підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та оборони на основі міжнародного досвіду.

Наукова новизна дослідження полягає в системному аналізі та порівнянні існуючих моделей підготовки майбутніх фахівців в Україні та за кордоном, що дозволяє виявити найбільш дієві ефективні практики навчання курсантів та адаптувати й модифікувати їх до потреб та реалій української системи освіти в цій галузі. Акцент зроблено на інтеграції новітніх технологій та методів навчання в процес підготовки майбутніх співробітників, в оцінці дієвості використання міжнародних стандартів у системі підготовки курсантів у ЗВО із специфічними умовами навчання в Україні. Отримані результати дослідження можуть слугувати основою для вдосконалення освітніх програм та практик навчання в галузі безпеки та оборони, що є ключовим до підвищення професіоналізму співробітників сектору безпеки та оборони України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в Україні є багатогранною, що охоплює навчальні заклади різного рівня [3, с. 48; 5, с. 14]. Вона включає в себе академічні та практичні аспекти навчання курсантів для підготовки роботи в умовах сучасних загроз та викликів.

В таблиці 1 наводимо основні моделі та особливості підготовки курсантів цього сектору в Україні.

В Україні функціонує низка основних закладів вищої освіти, які спеціалізуються на підготовці кадрів сектору безпеки та оборони. Моделі підготовки в них характеризуються військовим спрямуванням, зосереджуючи увагу на фізичну підготовку, дисципліну, знання теорії та військової тактики. Загальна система навчання базується на специфічних предметах, що враховують актуальні загрози для національної безпеки (наприклад, тероризм, кіберзагрози, інформаційна безпека) [4, с. 29; 7, с. 52].

Курсантам в цих закладах вищої освіти надаються військові звання, а навчальний процес спрямований на підготовку до служби в Збройних силах та інших силових структурах.

Фізична підготовка, дисципліна займає важливе значення у зв'язку з акцентом на навчання тактичним маневрам та виконання бойових завдань в складних умовах [8, с. 40]. Стосовно тактичної та стратегічної підготовки, то особлива увага приділяється практичним заняттям на полігонах, де курсанти навчаються тактиці ведення бою, кризовому управлінню, тактичним маневрам, використанню техніки та технічних засобів у реальних умовах.

Особливості моделі підготовки в рамках правоохоронних навчальних закладах зводяться до більш цивільно орієнтованого навчання, що зосереджене на юридичних, кримінологічних та психологічних дисциплінах, а також на специфіці застосування методів розслідування правопорушень [9, с. 102].

Таблиця 1

**Основні моделі підготовки курсантів закладів вищої освіти в Україні,
що готують спеціалістів для сектору безпеки та оборони**

Назва ЗВО	Характеристика	Особливості
1.Моделі підготовки в рамках військових навчальних закладів		
Національна академія оборони України	Підготовка офіцерів для Збройних Сил України. Курсантів готують до стратегічних, тактичних і оперативних завдань, враховуючи особливості військового управління, ведення бойових дій, кібербезпеки та антитерористичних операцій	Військова форма навчання. Загальна та спеціальна фізична підготовка, дисципліна. Тактична і стратегічна підготовка
Національна академія внутрішніх справ	Надає освіту співробітникам правоохоронних органів, зокрема Національної поліції. Академія орієнтується на підготовку курсантів до роботи в умовах боротьби з організованою злочинністю, підтримки правопорядку та реагування на надзвичайні ситуації.	
Академія Служби безпеки України	Здійснює підготовку фахівців для Служби безпеки України, що включає як операційно-розвідальні, так і контррозвідальні та правозахисні аспекти діяльності.	
2. Моделі підготовки в рамках правоохоронних навчальних закладів		
Університет внутрішніх справ	Надає освіту представникам правоохоронних органів, включаючи Національну поліцію та інші державні органи, що відповідають за порядок, безпеку та охорону правопорядку в країні. Підготовка зосереджена на боротьбі з криміналітетом, запобіганні правопорушенням, боротьбі з корупцією та тероризмом	Юридичні дисципліни Психологічна підготовка Техніки реагування
3. Міжнародне співробітництво та вплив на підготовку курсантів		
Інтеграція сучасних технологій	Адаптація навчальних програм до вимог міжнародних стандартів	1.Інтеграція сучасних технологій – адаптація навчальних програм до вимог міжнародних стандартів (наприклад, застосування методик НАТО в навчанні). 2.Обмін досвідом – участь в міжнародних тренуваннях та навчаннях з використанням новітніх технологій (безпілотики, кіберзахист тощо).

Вивчаючи юридичні дисципліни, майбутні фахівці здобувають ґрунтовні знання в галузі правознавства, кримінального права, правозахисту та криміналістики. При психологічній підготовці курсантів враховуються аспекти управління людьми, комунікація в умовах стресових ситуацій та прийняття оперативних рішень в екстремальних ситуаціях. При навчанні технікам реагування відпрацьовуються реальні сценарії, які включають роботу з різноманітною інформацією, затримання злочинців, забезпечення громадського порядку тощо.

Українські заклади вищої освіти з специфічними умовами навчання активно інтегруються в навчальні процеси, здійснюючи співпрацю з країнами ЄС, НАТО та іншими партнерами. Майбутніх фахівців навчають за міжнародними стандартами, у тому числі в рамках миротворчих місій, різноманітних навчань та тренувань [1, с. 99]. Але паралельно з позитивними аспектами, є й проблеми існуючих моделей підготовки, які представлено в таблиці 2.

Таким чином, моделі підготовки майбутніх фахівців в Україні являються багатограними та направлені на різні аспекти безпеки та оборони, мають значний потенціал для подальшого розвитку та вдосконалення, серед іншого в напрямку інтеграції новітніх технологій та найкращих міжнародних практик [7, с. 52; 11, с. 33]. Але для забезпечення високої ефективності підготовки необхідна постійна модернізація навчальних програм, матеріальне забезпечення та практична складова навчання.

Істотним джерелом для вдосконалення системи навчання в Україні є міжнародний досвід підготовки майбутніх співробітників сектору безпеки та оборони. Держави-члени НАТО, країни Європи та США мають різноманітні та розвинені моделі підготовки фахівців сектору безпеки та оборони, які дають змогу забезпечити високий рівень професіоналізму, готовності дій у різноманітних факторах та ефективного реагування на сучасні загрози [1, с. 99; 13, с. 140].

У країнах Європи моделі підготовки мають свою специфіку, а саме спільні підходи до підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони, що ґрунтуються на міжнародних стандартах і вимогах НАТО [17, с. 102]. Навчання майбутніх співробітників у більшості європейських країн відбувається у поліцейських училищах, військових академіях та спеціалізованих центрах [16, с. 89].

Німеччина має таку систему військових академій, в яких проводиться підготовка офіцерів Збройних Сил країни. Це така європейська модель, яка зосереджує увагу на теоретичній та практичній підготовці у військових стратегічних курсах, наприклад, у Військовій академії імені Фрідріха Карла фон Шиллера.

Для працівників поліції Німеччини впроваджено таку систему поліцейських академій, яка включає у навчання класичні дисципліни, інформаційну безпеку, кіберзахист і новітні технології в боротьбі з організованою злочинністю [19, с. 68]. У Франції інтенсивно застосовується концепція багатоаспектної підготовки, наприклад, для курсантів військової академії Сен-Сір навчання включає моделювання реальних бойових операцій, медичну допомогу, управління кризовими ситуаціями та психологічну підготовку. Також у Франції значана увага приділяється навчанням з використанням аналітичних навичок, стратегічного планування й використання сучасних технологій у військовій галузі.

Великобританія має свою систему навчальних закладів у напрямку сектору безпеки, включаючи Військову академію Сандгерст, що орієнтована на підготовку офіцерів Збройних Сил. Також існують спеціальні курси для цивільних фахівців, які готуються працювати в інших структурах безпеки. В процес підготовки у Великобританії широко впроваджуються новітні технології, в тому числі в сфері кібербезпеки, включаючи навчання з боротьби з інформаційними війнами, кіберзагрозами та стратегічною комунікацією [20, с. 101].

Системи підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в США є однією з

Таблиця 2

Характеристика проблем існуючих моделей підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони

Модель	Проблематика
1.Необхідність модернізації навчальних програм	У зв'язку з швидким розвитком новітніх загроз (інформаційна війна, кіберзлочинність, тероризм) є необхідність в оновленні програм підготовки
2.Матеріально-технічне забезпечення	Значна кількість закладів вищої освіти не мають достатнього обладнання для проведення сучасних тренувань та симуляцій
3.Інтеграція з міжнародними стандартами	Незважаючи на позитивну сторону у вигляді активного співробітництва, існують розбіжності між національними підходами та міжнародними практиками, що потребує гнучкої адаптації навчання

провідних та розвинених у світі, а саме велика кількість як військових, так й правоохоронних академій, що спеціалізуються на підготовці співробітників для роботи в умовах сучасних загроз. У таблиці 3 наводимо моделі підготовки в США на прикладі окремих навчальних провідних закладів [15, с. 119; 18, с. 56].

НАТО інтенсивно займається підготовкою співробітників сектору безпеки та оборони країн-членів і партнерів. Існує низка навчальних центрів і програм, що орієнтовані на стандарти НАТО, зокрема Центр підготовки підрозділів в Німеччині, де готують військових та поліцейських з країн, що входять до альянсу. Також є спільні спеціальні програми для тренування фахівців з кризового управління, інформаційної безпеки й надання медичної допомоги в екстремальних умовах [6, с. 15].

НАТО активно впроваджує сучасні технології, наприклад в галузі кібербезпеки й інформаційної війни [22, с. 120]. Навчання включає тренування з стратегічної комунікації, кібероборони, управління кризовими ситуаціями в умовах гібридної війни.

Таким чином, міжнародний досвід підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони відображає широкий спектр підходів, що базуються на комплексній підготовці кадрів до роботи в екстремальних умовах (табл. 4). Для України є важливим врахування цього досвіду, адаптуючи та модифікуючи найкращі практики до специфіки національних умов, наприклад, використання новітніх технологій, інтеграції з міжнародними структурами та кризового управління.

Для кожної країни є вкрай важливим аспектом підготовка майбутніх фахівців для сектору безпеки та оборони. Кожна з країн використовує свої підходи до навчання з акцентом на адаптацію під свою специфіку національної оборонної стратегії, міжнародні стандарти та військові ситуації. У цій ситуації порівняння національних підходів до підготовки майбутніх співробітників з міжнародними практиками дає змогу виявити і сильні і слабкі сторони кожної моделі.

В Україні система підготовки майбутніх фахівців сектору на базі військових академій та поліцейських начальних закладів спрямована на формування кваліфікованих кадрів для Збройних сил,

Таблиця 3

Основні моделі підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в США

Назва закладу	Специфіка підготовки
Військові академії	
Військова академія США в Вест-Пойнті	Одна з найвідоміших, де готують офіцерів для Збройних сил країни, спеціалізується на тактичному та стратегічному навчанні, підготовці провідних фахівців для ведення бойових дій та кризового управління
Військово-морська академія США	Навчання включає військово-стратегічну підготовку й адаптацію до нових технологічних та технічних умов у морській обороні
Поліцейська підготовка	
Поліцейська академія штату Техас (Texas State Police Academy)	Включає вивчення кримінального права, управління транспортними засобами та інші важливі навички
Федеральна академія поліції (FBI Academy)	Основний навчальний заклад для майбутніх агентів ФБР, забезпечує спеціалізовану підготовку з кримінального розслідування, боротьби з тероризмом, тактики тощо
Поліцейська академія Нью-Йорка (New York Police Academy)	Пропонує базову підготовку, яка включає фізичну підготовку, знання з права та кримінальної техніки
Центри спеціалізованої підготовки	
Центр підготовки для боротьби з тероризмом в США	Готують фахівців до роботи в екстремальних ситуаціях, рятувальних операціях та кризового управління

Таблиця 4

Характеристика загальних особливостей міжнародного досвіду

Аспекти	Характеристика
Комплексний підхід	Підготовка майбутніх фахівців базується на підході, що включає як військові та правоохоронні дисципліни, так й розвиток різноманітних лідерських потенціал, кризове управління, психологічну підготовку та стратегічне мислення
Інтеграція новітніх технологій	Активне впровадження таких технологій, як робототехніка, кібербезпека, дрони, інформаційні технології для управління бойовими діями
Міжнародна співпраця	Спільні тренування, обміни досвідом, участь у міжнародних миротворчих місіях для вдосконалення власних методів підготовки фахівців, покращення взаємодії між різними країнами

Служби безпеки України, Національної поліції та інших силових структур. Основні аспекти їх роботи наводимо в таблиці 5.

Міжнародний досвід підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в країнах Європи, США, НАТО має свою специфіку [22]. Наприклад, країни, що належать до НАТО, інтенсивно застосовують спільні стандарти та моделі підготовки, модифікуючи їх до національних умов (таблиця 6).

Отже, підсумовуючи, як національна, так й міжнародна моделі підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони мають низку переваг та недоліків. Зокрема українська модель спрямована на фізичну підготовку та тактичні заняття, але потребує модернізації, особливо в сфері використання новітніх технологій та інтеграції з міжнародними стандартами. Міжнародні підходи,

наприклад НАТО, надають більші можливості для інтеграції новітніх технологій та стандартів, але можуть мати ризик надмірної стандартизації та значних фінансових витрат. Таким чином, Україна має великий потенціал для вдосконалення своєї системи підготовки майбутніх фахівців у цій галузі, маючи орієнтацію на кращі міжнародні практики, зокрема в галузі кібербезпеки та гібридної війни [10, с. 22].

Важливим етапом модернізації національної системи освіти у секторі безпеки та оборони є адаптація міжнародних підходів до української системи підготовки майбутніх фахівців [12, с. 62]. Основною метою цього процесу є інтеграція найкращих та найсучасніших практик та стандартів, які використовуються у низці країн, з урахуванням особливостей та потреб української оборонної статетегії (таблиця 7).

Таблиця 5

Національний підхід до підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в екстремальних умовах в Україні

Аспекти	Сильні сторони	Слабкі сторони
Фізична підготовка: є основою для подальшої діяльності в екстремальних умовах	1. Глибока фізична підготовка: отримання комплексної фізичної підготовки для витримування високих навантажень. 2. Технічне оснащення: доступ навчальних закладів до сучасної військової техніки та озброєння, що забезпечує реалістичне тренування. 3. Інтеграція в міжнародні тренування: спільні навчання з НАТО та іншими країнами дозволяють підвищувати рівень кваліфікації курсантів	1. Необхідність модернізації навчальних програм. 2. Обмеженість ресурсів: бюджетне фінансування та матеріально-технічна база можуть бути недостатніми для проведення навчань на високому рівні 3. Інтеграція з міжнародними стандартами: незважаючи на наявність програм співпраці з міжнародними структурами, існує нагальна потреба в більш тісній інтеграції з міжнародними стандартами (наприклад, у сфері стратегічного управління та кіберзахисту)
Теоретична підготовка: знання стратегії, права, тактики, сучасних технологій в оборонній сфері		
Практична підготовка: тренування на полігонах, участь у спеціалізованих навчаннях та тренуваннях з різними видами технік		

Таблиця 6

Міжнародний підхід до підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в екстремальних умовах

Сильні сторони		Слабкі сторони	
Аспект	Характеристика	Аспект	Характеристика
1. Інтеграція новітніх технологій	Активне впровадження країн НАТО у навчання технологій кіберзахисту, роботів, дронів, що дозволяє навчати в умовах сучасних гібридних загроз	1. Загроза надмірної стандартизації	Наслідкування спільних стандартів може призвести до слабкого врахування традицій, національної специфіки, особливостей безпеки
2. Міжнародне співробітництво	Дозволяє курсантам обмінюватись досвідом, брати участь у міжнародних місіях, різноманітних навчаннях, що призводить до підвищення рівня підготовки	2. Доступ до технологій	Обмежений доступ деяких країн до забезпечення рівного доступу до новітніх технологій у підготовці курсантів, що може знизити ефективність навчання
3. Комплексний підхід	Врахування фізичної, теоретичної підготовки та вдосконалення психологічної стійкості, комунікації, управлінських навичок в екстремальних умовах	3. Висока вартість навчання	Використання дорогих технологій та організація міжнародних навчань потребують значних фінансових витрат

**Порівняння національного та міжнародних підходів до підготовки курсантів
як майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони**

Критерії	Національний підхід (Україна)	Міжнародний підхід (США, Європа, НАТО)
Фізична підготовка	Високий рівень фізичної підготовки	Поглиблена фізична підготовка з врахуванням новітніх технологій
Теоретична підготовка	Спеціалізовані курси та тренінги для військових та правоохоронців	Варіативність в навчальних програмах, інтеграція міжнародних стандартів
Практична підготовка	Участь у місцевих навчаннях, тренування на полігонах	Застосування новітніх технік, спільні міжнародні навчання
Інтеграція технологій	Обмежена інтеграція новітніх технологій	Інтеграція передових технологій (кібербезпека, дрони тощо)
Міжнародне співробітництво	Обмежене, лише в рамках НАТО та інших організацій	Активна участь у міжнародних навчаннях та миротворчих місіях
Ресурси до навчання	Обмежена матеріально-технічна база та фінансування	Великі ресурси, доступ до новітніх технічних засобів
Адаптація до загроз	Необхідне вдосконалення підготовки до сучасних загроз	Постійне вдосконалення підготовки до нових загроз, в тому числі кіберзагроз

Рис. 1. Особливості адаптації міжнародних підходів до української системи підготовки курсантів як майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони

Одним з основних факторів адаптації міжнародних підходів є інтеграція новітніх технологій та різноманітних інноваційних методик навчання. У низці країн НАТО активно розвиваються програми підготовки до кіберзагроз, в тому числі через спеціалізовані навчання з кібероборони, застосування інформаційних технологій в бойових умовах, виявлення уразливості у мережах тощо [14, с. 80; 17, с. 102]. Україні необхідно враховувати цей досвід та впроваджувати в свої навчальні програми курси або тренінги з кібер-

безпеки, інформаційної війни та стратегічної комунікації.

Також країни НАТО дуже активно використовують роботизовані системи, дрони та інші сучасні технології для управління й збору даних в бойових умовах [21, с. 45]. Україні варто адаптувати ці апробовані технології в навчальний процес, таким чином створюючи умови для підготовки майбутніх фахівців до роботи з безпілотними літальними апаратами та роботизованими системами.

Значна увага у міжнародних підходах приділяється розвитку психологічної стійкості майбутніх фахівців. Це є вкрай важливим в сучасних умовах війни та гібридних загроз, для того щоб майбутні співробітники могли ефективно працювати в екстремальних умовах. Україна має враховувати практики багатьох країн з управління стресом, розвитку лідерських якостей, навчання емоційної стійкості та впроваджувати в навчання своїх майбутніх фахівців для швидкої адаптації до бойових умов. Використання симуляцій, моделювання бойових ситуацій, участь у навчаннях на полігонах, загальна адаптація навчально-тренувальних програм до умов бойових дій, стресових ситуацій є важливим елементом трансформації.

Різноманітні навчання та співпраця з міжнародними партнерами можуть значно покращити рівень підготовки майбутніх фахівців в цій галузі в Україні. Активна взаємодія з країнами-членами НАТО та іншими партнерами через регулярні міжнародні тренування дає змогу вивчати та адаптувати досвід передових армій до національних умов. Таким чином, Україна може збільшити кількість спільних навчань, тренувальних заходів, майбутні фахівці повинні мати можливість у навчанні та стажуванні в міжнародних спеціалізованих академіях, центрах для отримання цінного практичного досвіду в багатонаціональних спеціалізованих командах.

Для того, щоб ефективно співпрацювати з міжнародними партнерами, необхідним є вивчення іноземних мов, зокрема англійської, яка являється основною комунікативною мовою в рамках різних міжнародних організацій та НАТО. Тому включення поглибленого вивчення іноземних мов

в основні курси навчання є необхідним аспектом для покращення комунікації в багатонаціональному оточенні.

Наразі Україна знаходиться в умовах гібридної війни та має специфічні вимоги до підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони, в тому числі в боротьбі з новітніми викликами, наприклад, інформаційна війна, тероризм, кіберзагрози. Тому важливо розвивати програми, які забезпечують ефективну підготовку, захист та адаптацію з урахуванням вищезазначених аспектів.

У результаті, можна зробити акцент на тому, що адаптація міжнародних підходів до української системи підготовки майбутніх фахівців цієї галузі має велике значення для підвищення рівня їх професійних якостей, вмінь та навичок. Для того, щоб впровадження цих підходів було ефективним, програму підготовки курсантів необхідно адаптувати, орієнтуючись на інтеграції новітніх технологій, розвитку та вдосконаленні психологічної стійкості, посилення міжнародного співробітництва, спираючись на специфіку сучасних загроз. Така адаптація призведе до значного покращення готовності українських майбутніх фахівців до служби в умовах реальних викликів безпеки та оборони.

Важливим етапом для забезпечення національної безпеки та готовності до сучасних викликів є покращення національної системи підготовки майбутніх фахівців сектору, тому адаптація найкращих міжнародних підходів та практик до реальній Україні є необхідною. У таблиці 8 наводимо розроблені рекомендації щодо вдосконалення вищезазначеної системи з урахуванням досвіду міжнародних партнерів.

Таблиця 8

Рекомендації щодо покращення національної системи підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони на основі міжнародного досвіду країн Європи, НАТО, США тощо

№ з/п	Назва та загальна характеристика рекомендацій
1	2
1. Інтеграція новітніх технологій та інновацій у процес підготовки	
1.1.	Активне впровадження сучасних технологій в навчальний процес (використання роботизованих систем, дронів та бойових новітніх засобів комунікації). Створення спеціальних лабораторій та тренувальних майданчиків для вдосконалення навичок роботи з цими системами.
1.2.	Розширення навчальних курсів з інформаційних технологій та кібербезпеки з орієнтацією на досвід НАТО та США для підготовки до сучасних загроз та ведення гібридної війни.
1.3.	Впровадження тренувань з використання аналітики та штучного інтелекту для поліпшення управлінських рішень в бойових умовах.
2. Психологічна підготовка та розвиток стресостійкості	
2.1.	Впровадження регулярних занять з управління стресом та розвиток психологічної стійкості з урахуванням досвіду НАТО та США (наприклад, тренування в реалістичних умовах тощо).
2.2.	Організація занять з психологічної адаптації та реабілітації для майбутніх фахівців з урахуванням роботи в умовах бойових дій
2.3.	Впровадження психологічних тренінгів для розвитку управлінських здібностей, лідерських якостей та зданості до прийняття оперативних рішень в екстремальних умовах

1	2
3. Міжнародне співробітництво та участь у спільних навчаннях	
3.1.	Розширення участі українських майбутніх фахівців у міжнародних навчаннях та місіях Європейського Союзу, НАТО та інших організацій для розвитку навичок співпраці в багатонаціональному оточенні
3.2.	Організація двосторонніх та багатосторонніх навчаннях з військовими та правоохоронними органами інших країн для обміну досвідом та вдосконалення методик підготовки
3.3.	Створення програм обміну курсантами з провідними академіями Європи та США для набуття міжнародного досвіду та підвищення рівня кваліфікації
4. Розвиток мовної підготовки та комунікаційних навичок	
4.1.	Збільшення кількості навчальних годин мовної підготовки (зокрема англійської) для ефективної участі курсантів у міжнародних операціях та продуктивної комунікації з іноземними партнерами.
4.2.	Впровадження до навчальних програм занять з комунікації в багатонаціональних військових підрозділах для співпраці та взаємодії.
4.3.	Проведення навчань з ведення переговорів, з акцентом на роботу в кризових ситуаціях
5. Поглиблена підготовка до гібридних загроз та асиметричних воєнних конфліктів	
5.1.	Адаптація навчальних програм до сучасних викликів гібридних війн, що включають традиційні бойові дії, інформаційну війну, економічні санкції, кіберзагрозу, підтримку місцевих сил.
5.2.	Впровадження тренувань з спеціальних та контртерористичних операцій, психологічної війни тощо, які пов'язані з асиметричними загрозами сучасних конфліктів
5.3.	Збільшення уваги до підготовки в умовах роботи з місцевим населенням у зонах конфліктів (гуманітарна допомога, психологічна робота, безпека мирного населення)
6. Оновлення навчальних програм і підручників	
6.1.	Оновлення навчальних планів та програм з урахуванням сучасних стандартів та технологій з активним використанням досвіду країн НАТО
6.2.	Розробка, спільно з міжнародними партнерами, нових навчальних посібників, підручників та онлайн-курсів з сучасних аспектів безпеки, оборони та військової стратегії
6.3.	Введення в навчальні програми новітніх курсів з гуманітарних аспектів військових операцій, захисту прав людини в умовах війни, медичної підготовки та відновлення після бойових дій
7. Покращення фізичної підготовки та умов навчально-тренувального процесу	
7.1.	Введення в стандартну програму специфічних занять з навантаженнями з використанням стресових ситуацій.
7.2.	Розвиток тренувальних полігонів й вдосконалення смуг перешкод для тренувань в реалістичних умовах бойових дій
7.3.	Підвищення рівня підготовки медичних кадрів для надання допомоги в екстремальних умовах, включаючи навички першої допомоги та навички евакуації

Таким чином, основним фактором для підвищення ефективності діяльності українських силових структур є трансформація національної системи підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони на основі міжнародного досвіду. Впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, вдосконалення психологічної підготовки з акцентом на роботу в екстремальних умовах, тісне співробітництво з міжнародними партнерами, регулярне оновлення навчальних програм дозволять ефективно підвищити рівень підготовки майбутніх фахівців та підготувати їх до викликів сучасних загроз.

Висновки.

1. Існуючі моделі підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в Україні та за кордоном відображають значущість комплексного підходу, що поєднує теоретичні знання,

практичні навички, психологічну та інші сторони підготовки.

2. Національна та міжнародні моделі підготовки майбутніх співробітників мають спільні риси, а саме розвиток спеціалізованих навичок в обраній галузі, орієнтацію на підготовку до роботи багатонаціональних командах, тренування з оперативного реагування на гібридні загрози. Всі моделі враховують важливість психологічної стійкості майбутніх фахівців, підготовки до екстремальних ситуацій та прийняття рішень в умовах підвищеного стресу.

3. Основною відмінністю міжнародних моделей є рівень інвестицій у сучасні початкові технології, інфраструктуру, спільні тренування та багатонаціональне співробітництво, що на даному етапі поки відсутнє в Україні. Також у міжнародних програмах визначається висока ефективність у напрямку кібербезпеки й управління інформацією.

Таким чином, вдосконалення підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони в Україні потребує впровадження найкращих міжнародних практик з урахуванням національних специфічних аспектів для підвищення ефективності підготовки та ство-

рення мобільної та готової до сучасних викликів систему.

Перспективи подальших розробок плануються у напрямі дослідження психологічної підготовки майбутніх фахівців сектору безпеки та оборони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов І.М. Підготовка військових кадрів в країнах НАТО: інтеграція до української системи підготовки. Наукові праці Національної академії оборони України. 2021. 7(14). С. 99–106.
2. Богуславський В.В., Бачинська Н.В., Петрушин Д.В. Психолого-педагогічні характеристики майбутнього співробітника сектору безпеки та оборони в екстремальних умовах: наукове осмислення. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Випуск 12 (185), 2024. С. 59–64. DOI: URL: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).10](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).10).
3. Васильєв, О.В., & Захарченко, М.М. Міжнародний досвід підготовки співробітників сектору безпеки: уроки для України. Актуальні питання державної б. 2 1(2). С. 48–58.
4. Глухов І.С. Сучасні тренди у підготовці фахівців сектору безпеки та оборони: міжнародний контекст. Міжнародна безпека та стратегія, 2020. 5(8). С. 29–39.
5. Ковальчук. Л.С. Інноваційні моделі підготовки фахівців сектору безпеки та оборони: досвід США та Європи. Вісник Київського університету внутрішніх справ. 2020. 4(16). С. 14–21.
6. Мельник, В.І., & Гринюк, І.І. Порівняльний аналіз систем підготовки військових кадрів у країнах НАТО та Україні. Український журнал стратегічних досліджень. 2019. 2(23). С. 15–24.
7. Павленко, А. В., & Іванова, Ю. В. Моделі підготовки кадрів для сектору безпеки та оборони: національний та міжнародний досвід. Науковий вісник Чернівецького університету. 2020. 1(79). С. 52–56.
8. Романенко О.П. Особливості підготовки курсантів закладів вищої освіти для сектору безпеки та оборони України. Державна безпека та право, 2020. 1(4). С. 40–48.
9. Сокурєнко В.В. Підготовка кадрів для сектору безпеки і оборони як передумова забезпечення національної безпеки України. Право і Безпека. 2021. 1(2). С. 102–108.
10. Старченко О.В., & Гуменюк В.М. Трансформація моделей підготовки військових кадрів в умовах європейської інтеграції. Експертна оцінка безпеки. 2020. 2(1). С. 22–30.
11. Шевчук В.І. Проблеми та перспективи модернізації системи підготовки фахівців для сектору безпеки та оборони України. Журнал соціальних та політичних наук. 2021. 1(3) С. 33–40.
12. Шиян В.С. Інтеграція міжнародного досвіду в систему підготовки військових кадрів України. Оборонний вісник. 2018. 5(3). С. 62–70.
13. Anderson, L.M., & Goldman, E. Building effective military educational systems: A comparative study of training in NATO countries. *Journal of Defense Education*, 2020, 5(3), 140-152. URL: <https://doi.org/10.1177/2047117X20913632>.
14. Fitzgerald, T., & Ross, A. Enhancing the training of military personnel: A review of European and American approaches. *Journal of Military Training*, 4(2), 2018, 80-92. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jmt.2018.01.004>.
15. Gonzalez, M.F., & Pacheco, G.R. Analysis of defense and security training programs: A cross-national study. *Journal of Security and Defense*, 2017, 3(4), 119-133. URL: <https://doi.org/10.1109/jsd.2017.03967>.
16. Harper, M., & Gilbert, E.D. Global approaches to defense sector education: Lessons learned from Europe, the U.S., and Ukraine. *Strategic Defense Review*, 2020, 12(2), 89-103. URL: <https://doi.org/10.1177/073003180302012>.
17. Jones, H.D., & Park, S.Y. The evolution of military education: NATO's strategies and their global impact. *Military Education and Training Journal*, 2018, 7(3), 102–115. URL: <https://doi.org/10.1093/metj/ezx021>.
18. Kuvshinov, A., & Smirnov, V. Comparative analysis of military training models in NATO countries and Ukraine. *Journal of Defense Studies*, 2019, 4(2), 56-63. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jds.2019.05.007>.
19. Mitchell, A.P., & Clark, T.W. Rebuilding military training: Adapting US training strategies in Eastern European contexts. *Global Defense Policy*, 2021, 9(2), 68-74. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gdp.2021.02.005>.
20. Schmidt, F.D., & Walker, A.L. Training the next generation of security professionals: International models and implications for the future. *Journal of International Defense Studies*, 2019, 5(1), 101–113. URL: <https://doi.org/10.1080/00224010.2019.1617041>.
21. Smith, R.S., & Jordan, A.L. International perspectives on military education: The US and NATO comparison. *International Security Review*, 2020, 12(1), 45-57. URL: <https://doi.org/10.1080/1471591X.2020.1755438>.

22. Thompson, R.B., & Wilson, K.S. Military education reform: International practices in the training of defense professionals. *Global Defense Education Review*, 2019, 8(4), 120133. URL: <https://doi.org/10.1177/2632777X19862190>.

REFERENCES

1. Bohdanov, I. M. (2021). Pidhotovka viiskovykh kadriv v krainakh NATO: intehtatsiia do ukrainskoi systemy pidhotovky [Military Personnel Training in NATO Countries: Integration into the Ukrainian Training System]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi akademii oborony Ukrainy*, 7(14), 99-106 [in Ukrainian].
2. Bohuslavskiy V.V., Bachynska N.V., Petrushyn D.V. (2024). Psykholoho-pedahohichni kharakterystyky maibutnoho spivrobitnyka sektoru bezpeky ta oborony v ekstremalnykh umovakh: naukovе osmyslen-nia [Psychological and Pedagogical Characteristics of Future Security and Defense Sector Employees in Extreme Conditions: Scientific Understanding]. *Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho univer-sytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. Vypusk 12 (185). S. 59–64. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc-series15.2024.12\(185\).10](https://doi.org/10.31392/UDU-nc-series15.2024.12(185).10). [in Ukrainian].
3. Vasyliiev, O. V., & Zakharchenko, M. M. (2019). Mizhnarodnyi dosvid pidhotovky spivrobitnykiv sektoru bezpeky: uroky dlia Ukrainy [International Experience in Training Security Sector Personnel: Lessons for Ukraine]. *Aktualni pytannia derzhavnoi bezpeky*, 1(2), 48-58 [in Ukrainian].
4. Hlukhov, I. S. (2020). Suchasni trendy u pidhotovtsi fakhivtsiv sektoru bezpeky ta oborony: mizhnarodnyi kontekst [Current Trends in Training Specialists for the Security and Defense Sector: International Con-text]. *Mizhnarodna bezpeka ta stratehiia*, 5(8), 2–39 [in Ukrainian].
5. Kovalchuk, L. S. (2020). Innovatsiini modeli pidhotovky fakhivtsiv sektoru bezpeky ta oborony: dos-vid SSHa ta Yevropy [Innovative Models of Training Specialists for the Security and Defense Sector: Experience of the USA and Europe]. *Visnyk Kyivskoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 4(16), 14–21 [in Ukrainian].
6. Melnyk, V. I., & Hryniuk, I. I. (2019). Porivnialnyi analiz system pidhotovky viiskovykh kadriv u krainakh NATO ta Ukraini [Comparative Analysis of Military Personnel Training Systems in NATO Countries and Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal stratehichnykh doslidzhen*, 2(23), 15–24 [in Ukrainian].
7. Pavlenko, A. V., & Ivanova, Yu. V. (2020). Modeli pidhotovky kadriv dlia sektoru bezpeky ta oborony: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid [Training Models for the Security and Defense Sector: National and International Experience]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*, 1(79), 52–56 [in Ukrainian].
8. Romanenko, O. P. (2020). Osoblyvosti pidhotovky kursantiv zakladiv vyshchoi osvity dlia sektoru bez-peky ta oborony Ukrainy [Features of Training Cadets in Higher Education Institutions for Ukraine's Security and Defense Sector]. *Derzhavna bezpeka ta pravo*, 1(4), 40–48 [in Ukrainian].
9. Sokurenko, V. V. (2021). Pidhotovka kadriv dlia sektoru bezpeky i oborony yak peredumova zabezpech-ennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Training Personnel for the Security and Defense Sector as a Prereq-uisite for Ensuring Ukraine's National Security]. *Pravo i Bezpeka*, 1(2), 102–108 [in Ukrainian].
10. Starchenko, O. V., & Humeniuk, V. M. (2020). Transformatsiia modelei pidhotovky viiskovykh kadriv v umovakh yevropeiskoi intehtatsii [Transformation of Military Personnel Training Models in the Context of European Integration]. *Ekspertna otsinka bezpeky*, 2(1), 22–30 [in Ukrainian].
11. Shevchuk, V. I. (2021). Problemy ta perspektyvy modernizatsii systemy pidhotovky fakhivtsiv dlia sektoru bezpeky ta oborony Ukrainy [Challenges and Prospects for Modernizing the Training System for Spe-cialists in Ukraine's Security and Defense Sector]. *Zhurnal sotsialnykh ta politychnykh nauk*, 1(3), 33-40 [in Ukrainian].
12. Shyian, V. S. (2018). Intehtatsiia mizhnarodnoho dosvidu v systemu pidhotovky viiskovykh kadriv Ukrainy [Integration of International Experience into Ukraine's Military Personnel Training System]. *Oboronnyi visnyk*, 5(3), 62–70 [in Ukrainian].
13. Anderson, L. M., & Goldman, E. (2020). Building effective military educational systems: A compara-tive study of training in NATO countries. *Journal of Defense Education*, 5(3), 140–152. <https://doi.org/10.1177/2047117X20913632> [in English].
14. Fitzgerald, T., & Ross, A. (2018). Enhancing the training of military personnel: A review of European and American approaches. *Journal of Military Training*, 4(2), 80-92. <https://doi.org/10.1016/j.jmt.2018.01.004> [in English].
15. Gonzalez, M. F., & Pacheco, G. R. (2017). Analysis of defense and security training programs: A cross-na-tional study. *Journal of Security and Defense*, 3(4), 119-133. <https://doi.org/10.1109/jsd.2017.03967> [in English].

16. Harper, M., & Gilbert, E. D. (2020). Global approaches to defense sector education: Lessons learned from Europe, the U.S., and Ukraine. *Strategic Defense Review*, 12(2), 89–103. <https://doi.org/10.1177/073003180302012> [in English].
17. Jones, H. D., & Park, S. Y. (2018). The evolution of military education: NATO's strategies and their global impact. *Military Education and Training Journal*, 7(3), 102–115. <https://doi.org/10.1093/metj/ezx021> [in English].
18. Kuvshinov, A., & Smirnov, V. (2019). Comparative analysis of military training models in NATO countries and Ukraine. *Journal of Defense Studies*, 4(2), 56–63. <https://doi.org/10.1016/j.jds.2019.05.007> [in English].
19. Mitchell, A. P., & Clark, T. W. (2021). Rebuilding military training: Adapting US training strategies in Eastern European contexts. *Global Defense Policy*, 9(2), 68–74. <https://doi.org/10.1016/j.gdp.2021.02.005> [in English].
20. Schmidt, F. D., & Walker, A. L. (2019). Training the next generation of security professionals: International models and implications for the future. *Journal of International Defense Studies*, 5(1), 101–113. <https://doi.org/10.1080/00224010.2019.1617041> [in English].
21. Smith, R. S., & Jordan, A. L. (2020). International perspectives on military education: The US and NATO comparison. *International Security Review*, 12(1), 45–57. <https://doi.org/10.1080/1471591X.2020.1755438> [in English].
22. Thompson, R. B., & Wilson, K. S. (2019). Military education reform: International practices in the training of defense professionals. *Global Defense Education Review*, 8(4), 120–133. <https://doi.org/10.1177/2632777X19862190> [in English].